

Cefferino Jiménez Malla – "El Pelé"

Marta Miklušáková

Cefferino Jiménez Malla – "El Pelé" není, snad mimo církevní kruhy, příliš známou postavou. Dnes se však znovu dostává do povědomí širší veřejnosti, a to především v souvislosti se svým nedávným blahorečením.

V rámci katolické církve jsou úvahy o možném svatořečení pouhých 60 let po smrti dosti neobvyklé. Dne 4. května 1997 však církev Cefferina prostřednictvím papeže oficiálně prohlásila za blahoslaveného, a to zejména v souvislosti s jeho mučednickou smrtí.

Kolem Cefferina ale existuje řada nejasností, které začínají již jeho narozením. Některé prameny uvádějí jako místo narození katalánskou Benavente de Segriá, v provincii Lérida (severovýchodní Španělsko nedaleko francouzských hranic), jiné vesničku Alcolea de Cinca u Barbastra v Aragónsku. Narodil se Juanu Jiménezovi, který měl přezdívkou Tichs, a Josefě Mallové. Jistý není ani rok narození: zatímco někteří příbuzní udávali rok 1865, odborná literatura uvádí rok 1861. Kočovné rodiny španělských *Kalů* [→ Romové - subetnické skupiny] totiž často záměrně odkládaly křest svých dětí až do dospělosti, aby se vyhnuly registraci a následnému povolání mužů na vojnu. Podle výpovědí pamětníků se ale vojenské službě bylo možno vyhnout i tak, že se někomu zaplatilo za to, aby službu vykonal za ně. A nejednalo se o obnos nikterak malý – v té době se za něj dal pořídit i dům.

Kalé cestovali po Španělsku a zastavovali se v různých městech, ve kterých se zrovna konaly trhy se zvířaty. [→ Traders] I Cefferinova rodina kočovala, ale na živobytí si vydělávala především košíkářstvím. O jeho dětství se toho také moc neví. Traduje se jen, že prý Cefferino chodil se strýčkem, který byl rovněž košíkářem, prodávat výrobky po vesnicích. Kočovnická rodina zimu přečkávala obvykle buď na statcích, v místech, která jí sedláci vyhradili, nebo si na několik měsíců pronajala nějakou chalupu. Příbuzní vzpomínají, jak jim Cefferino vyprávěl o tom, že jako malý často trpěl hladem: když se prý vracel domů z trhu a viděl dým, měl radost, protože věděl, že bude mít co jíst. Když se ale z komínu nekouřilo, znamenalo to, že ženy nic neuvařily. Je velmi pravděpodobné, že malý Cefferino chodil i žebrať.

Za všech možných nejasností se však všichni shodují v tom, že Cefferino nikdy nechodil do školy a až do konce svého života se nenaučil číst ani psát. Na přelomu století ale negramotnost nebyla ničím výjimečným – základního vzdělání se tehdy nedostalo více než polovině obyvatel Evropy. Za výjimku lze spíše považovat skutečnost, že několik let školní docházky absolvovala Teresa Jiménezová Castrová, narozená v Léride, která se později stala Cefferinovou manželkou.

Podle romské tradice vybral mladému Cefferinovi manželku otec. *Romka* Teresa Castrová si ho údajně nechtěla vzít, že je moc ošklivý. Přesto s ní po nevyhnutelném "dohadování" uzavřel Cefferino Jiménez Malla neoficiální, avšak uvnitř komunity závazný sňatek. Manželé Mallovi zůstali bezdětní. Nedlouho poté, kdy rodinu opustil otec Tichs, zemřela Cefferinova matka. Manželé se tedy starali nejenom o Cefferinovy mladší sourozence – Chivecu, Encarnación a Filipa, přezdívaného El Menino, ale i o Teresinu neteř Pepitu. Tu později zapsali do církevní školy, která mohla Cefferina inspirovat k hlubšímu vztahu ke katolické církvi. [→ Bijav / → Mangavipen]

Bratr El Menino se na radu Pelého v roce 1902 oženil s Alegriou (První dvě děvčata mu starší sourozenec rozmluvil.). V době okolo Meninovy svatby přestal Cefferino kočovat a trvale se s Teresou usadil v chudinské čtvrti aragonského Barbastra. O rok později se Meninovi narodil syn Alfredo, kterému šel Cefferino za kmotra. Protože Cefferino vlastní děti neměl, je Alfredo, stejně jako další

Meninovy děti, považován v souladu s tradicí za Cefferinova přímého potomka. Na křestním listě Alfreda nalézáme drobnou nepřesnost: Cefferino uvedl, že byl oddán v kostele, ačkoli k církevnímu sňatku došlo až v roce 1912, tedy o devět let později, resp. téměř třicet let poté, kdy s Teresou začal podle romských zvyklostí žít. Cefferinovi bylo v době jeho skutečného církevního sňatku 51 a jeho ženě Tereze 53 let. Jejich svědkové údajně požádali faráře, aby upustil od povinných ohlášek – chtěli se tak prý vyhnout pohoršení či výsměchu obyvatel Barbastra nad tím, že se sňatek uzavírá až po tolika letech společného života. Sňatek byl nakonec uzavřen v Koridě, vzdálené asi 60 kilometrů.

Krátce po sňatku začal Cefferino obchodovat s osly a koňmi a ve svém řemesle se rychle zlepšoval. Dodnes se zachovalo i něco málo z jeho pracovního náčiní – např. lopatka, kterou se ošetřovala koňská noha před okováním. Náradí, kterým čistil podkovy koní, mezků a oslů, daroval syn Cefferinova přítele Ferruchona Muzeu katalánských mučedníků v Barbastře. Cefferino proslul na koňských trzích jako výborný, a přitom naprosto poctivý handlíř. V knížce p. Fandosy¹ se dočteme:

"Na trzích, kde se obchodovalo se zvířaty, se Cefferino zdokonaloval ve svém řemesle, šikovně využívaje všechny dovolené způsoby, aby si získal zákazníka: dobrý žert, nějakou vymyšlenou historku, barvitě přirovnání, nevinné triky. Nikdy ale podvod nebo lež."

Vypráví se také, že prý jednou prodal zvíře, aniž kupujícího upozornil na jeho nedostatky. V noci pak přemýšlel o tom, co udělal, a ráno spěchal za tím, komu zvíře prodal, aby mu řekl celou pravdu. Podle mnoha výpovědí se Cefferino ve městě těšil dobré pověsti.

Cefferino svolával malé děti z romských rodin i dospělé sousedy, vysvětloval jim Písmo svaté a učil je modlitbám. Problémy, které každým dnem v komunitě vyvstávaly, řešil smířlivým způsobem a napomáhal tak pokojnému soužití. Pamětníci také vyprávěli, že Cefferino jednal s dětmi s velkou úctou a mluvil s nimi "tak, jako by byli dospělí". Často brával společně jak romské, tak španělské děti a stejnou úctu a obdiv si vysloužil od obou skupin. Byl prý velmi milý a vždy rozesmátý a musel se velmi přemáhat, aby se dokázal tvářit přísně. Traduje se také, že Cefferino se nikdy nehádal – ani s *Romy* ani s *gadži*. Jeho příbuzní a přátelé vždy chválili jeho schopnost diplomaticky řešit spory, které mezi Romy vznikaly. Aby prý oslabil napětí, každému vždy přiznal trochu pravdy a všichni jej proto měli rádi a vážili si ho.

Cefferino nikdy nepřestal být Romem a k Romům se hrdě hlásil. [→ Romanipe-The Roma Identity]

Mezi svými prý hovořil řečí Kale², s *gadži* španělsky. Cefferinovi pamětníci na něj vzpomínají

Jako na pokorného, avšak zároveň veselého, ochotného a zábavného člověka, který na veřejnosti i v soukromém životě budil respekt.

Na Teresu vzpomínají jako na menší, zavalitější ženu, která nosívala velké zlaté náušnice, ve vlasech zdobené pestrobarevné hřebeny, pozornost přitahovala i prsteny a šátky – někteří o ní říkali, že byla marnotratná. Pepe, syn Ferruchona, vzpomínal, jak jednou, když byl ještě malý, dal Cefferino jeho otci stříbrnou minci, kterou našel na ulici před domem. Domníval se, že patří ženě na balkoně. Chtěl

1 Romský sekretariát (Secretariado gitano) v Barceloně vydal v roce 1973 knížku pátera Angela M. Fandosy *Un Gitano noc mader de Santo*.

2 Španělští Romové (*Kale*) hovoří romským etnolektem španělštiny – jazyk charakterizovaný jako *pararomština* je v podstatě španělština promíšená *romskými* výrazy. K pararomštinám patří i *romský* etnolekt, kterým mluví *Romaničelové* (Gypsies) v Anglii.

se jí zeptat, to se prý ale nelíbilo Terese, která údajně tak šlechetná nebyla. Cefferino ji prý Ferruchonovi daroval se slovy: "Dávám ti ji, abych se zbavil starostí."

Mezi Cefferinovy nejbližší přátele patřil jeho vrstevník Nicolas Santosa de Otto Escuerda, který přednášel občanské a církevní právo na univerzitě v Zagaroze a později se stal profesorem na univerzitě v Murci, v Oviedě a nakonec v Barceloně. Začátek jejich velkého přátelství se datuje zhruba do roku 1915 a krátce poté již Cefferino profesora několikrát doprovázel na jeho cestách po Španělsku. Prostřednictvím profesora se také Cefferino postupně seznámil s mnoha právníky, politiky, lékaři i obchodníky, tehdy nejvýznamnějšími zástupci města. Nicolas Santosa de Otto Escuerda na Cefferina zase vzpomínal: "Jen málo lidí rozumělo přátelství tak, jako on." K přátelům, stejně jako k cizím, se Cefferino choval vždy s velkou úctou. Pepito vzpomíná, jak jednou hrálo v baru Luisito několik lidí guiñote: skupina jeho otce prý přiznala Cefferinovi vítězství, ten však zareagoval slovy: "Tady není vítězů ani poražených, tady se baví přátelé...". Nikdy nepoužil ostrých slov ani proti těm, s nimiž nesouhlasil.

Jako příklad Cefferinova chování může posloužit příběh, který se datuje do roku 1919: Bývalý starosta Raffael Jordán trpěl tuberkulózou a na jedné ze svých cest dostal záchvat chrlení krve. Cefferino prý ani minutu nezaváhal – beze strachu před nákazou vzal starostu na záda, odnesl ho domů a cestou mu říkal slova útěchy. Jeho čin vzbudil obdiv celého okolí. Jordánův bratr Simón se poté s Cefferinem sešel, aby ho za pomoc odměnil. Nabídl mu, aby dojel do Francie a nakoupil tam vagón mezků, které by pak mohl výhodně prodat. Cefferino se skutečně nedlouho poté vydal s nemalým obnosem na cestu, a když mezky prodal, spěchal zpět domů, aby Simónovi nejenom vrátil zapůjčené peníze, ale aby se s ním i rozdělil o zisk – Simon Jordán ale takový projev šlechetnosti odmítl. Cefferino si poté zakoupil dům, který měl do té doby jen pronajatý, a k domu přistavil maštal. Často a ochotně prý půjčoval chudým Romům. Nechával je, aby si z maštale odvedli takové osly a mezky, kteří se jim nejvíce líbili, s tím, že dluh splatí, až se jim zvíře podaří prodat, popř. až skončí sezónní práce a budou si to moci dovolit.

Začátkem 20. let se Cefferino ocitl ve vězení. Stalo se tak během jeho pobytu v katalánském El Vendrell, když jistý obchodník mezi Cefferinovými mezkami rozpoznal ty, které mu někdo krátce předtím ukradl na trhu v nedalekém městečku. Městská policie Cefferina uvěznila. Na pomoc mu ale hned přispěchal Nicolas Santosa de Otto Escuerda. Soudní výrok pak rozptýlil jakékoli pochybnosti: Mezky ukradl někdo na trhu, Cefferino je poté koupil, aniž mohl tušit, že zvířata jsou kradená. Soudu předložil i doklad o jejich zaplacení. Pamětníci zmiňovali, že viděli, jak šel Cefferino po návratu domů městem po kolenou, s dvěma svíčkami v rukou, až ke kostelu vzdálenému asi 700 metrů, aby Pánu poděkoval – od té doby byl prý ještě zbožnější.

Mší se účastnil nejenom o svátcích a nedělích, nýbrž každý den. Na začátku 20. let byl též vyzván k členství v bratrstvu nazývaném **Archicofradia de los Jueves Eucaristicos** (společenství eucharistických čtvrtek), které tvořili nejváženější muži města. Jejich povinností byla mimo jiné i účast na hodinových adoracích, konaných vždy ve čtvrtek. Mnozí také vzpomínají, že Cefferino doprovázel kněze na návštěvách nemocných, i když je třeba neznal, stejně tak se účastnil pohřbů, ale i křtin, při kterých se svojí ženou novorozence štědře obdarovával. Často prý také navštěvoval nemocné z místního útulku, se kterými se chodil modlit. Své členství v dobročinném Společenství sv. Vincenta se snažil držet v tajnosti a přispíval anonymně. Nikoho nechtěl ponížít a almužnu vždy dával s rozvahou – tu přispíval matce na mléko pro dítě, tu ošatil či nakrmil tuláky.

V prosinci 1922 zemřela Cefferinova manželka. O osm měsíců později se vdala Pepita, která však i po svatbě zůstala s manželem v domě strýce. Cefferino velmi lpěl na jejich dětech, se kterými trávil mnoho času. Ještě častěji se po úmrtí ženy upínal k víře. Z této doby se traduje historka o tom, jak Cefferino jednou na ulici zahlédl biskupa místní diecéze Emilia Jiméneze. Hned se s ním pozdravil a s úctou mu políbil prsten. Oba se dobře znali a vyměnili si pár přátelských slov. Najednou k nim přistoupil páter Jiménez, piarista, který žertem zahlasil, aby někdo přivolal fotografa, který by zvěčnil tři nejzbožnější Jiménezy ve městě. V téže době vstoupil Cefferino do třetího řádu pokání ve farnosti sv. Františka z Assisi.

Ke stáru stále častěji docházel do domu rodiny de Otto, kde měl vždy připravený pokoj a prostřený stůl. Děti jej považovaly za člena rodiny a s láskou vždy vzpomínaly na příběhy a legendy, které jim Cefferino vyprávěl před spaním. Na barvitě příběhy ze španělské literatury i legendy o světcích vzpomínají i děti Pepity. Cefferino, který sám neuměl číst, je zřejmě znal z divadelních představení kočujících Romů, kteří si jimi přivydělávali na živobytí.

Když Republikánská lidová fronta vyhrála v roce 1936 ve Španělsku volby, reagovaly na to antidemokratické síly pucem klerikálně-fasistické soldatesky pod vedením generála Franca. Katolická církev se postavila na stranu Franca proti demokraticky zvolené vládě. Postoj církve vyvolal krutou občanskou válku, při níž docházelo i k útokům proti představitelům církve. Po volební porážce pravicových stran v únoru 1936 se vyhrotila situace i v Barbastru. Nový biskup už měl se svým nástupem na stolec těžkosti a starosta záhy zakázal zvonit na kostelní zvony. Místní vzpomínají, že pohybovat se volně po ulicích nebylo bezpečné a onen den – 19. července – jak Pepita, tak rodina de Otto zrazovali Cefferina, aby do města chodil. Nejstarší dcera Pepity vzpomíná:

"Cefferino seděl před domem, já jsem seděla vedle něho. Byl tam ještě nějaký jiný Rom. Byli jsme rádi, že se venku trochu ochladilo. Z ničeho nic poprosil o cigaretu a odešel."

Cefferino chtěl vědět, co se ve městě děje, a když viděl, jak vojáci zatýkají kněze, zastal se jej. Vojáci se na Cefferina vrhli, bili ho pěstmi, a když v jeho kapse našli nožik a růženec, stačilo to, aby jej také zatkl a odvedl do místního kláštera, který se mezitím proměnil ve věznici. Tam byl vězněn spolu s dalšími 350 lidmi. Ve vězení jej záhy navštívil mladý anarchista Eugenio Sopena, člen revolučního výboru, který Cefferina znal. Ve snaze ušetřit jej dalšího trápení ho přemlouval, aby mu odevzdal růženec – pak by jej prý propustili, Cefferino však odmítl a podle svědků se začal modlit ještě více. Dalšíh patnáct dní pak strávil v cele. Časně zrána, dne 9. srpna, byl spolu s dalšími dvanácti vězni převezen nákladním vozem na hřbitov. Řidič později uvedl, že Cefferino, kterému v té době bylo 75 let, za jízdy hlasitě vykřikoval: "Ať žije Kristus král". Vězni pak byli postaveni podél hřbitovní zdi a zastřeleni – Cefferino v ruce stále svíral růženec.

Slavnosti, při které dne 4. května 1997 papež Jan Pavel II. blahořečil Cefferina Jiméneze Malla, se účastnilo na 40 tisíc věřících. "Blahoslavený Cefferino Jiménez Malla rozséval porozumění a solidaritu mezi Romy a Neromy", řekl papež ve svém kázání. Romům z celého světa, kteří se kázání účastnili v hojném počtu, pak papež připomněl, že "je nutné překonat staré předsudky, které vedou k vašemu utrpení, způsobenému různými formami diskriminace a nežádoucí marginalizace..."

Občanské sdružení **MENT**, které se mj. věnovalo i projektu Vzdělávání romských dětí, připravilo v roce 1997 za pomoci redaktorů "Romano džaniben" soubor portrétů deseti romských osobností z celého světa. Soubor obsahuje významné romské osobnosti ze zemí celé Evropy a vedle → Matéa

Maximoffa , sester Katariny a Rosy Taikonových, Bronislawy Walsové – → Papuši , → Djanga Reinhardta a dalších byl zařazen právě i Ceferino Jiménez Malla – "El Pelé".

Literatura

Fandosa, Ángel M. (1973) *Un Gitano con madera de Santo*. Barcelona.